

11. A kolozsvári könnyező Szűz képének mirákulumai – a hitelesség problematikája²⁸⁷

Fejezetünk tárgya a kolozsvári, Szűz Máriát és a Kisdedet ábrázoló könnyező képpel kapcsolatos mirákulumnarratívák áttekintése a *A' Kolosvári könnyező Szűznek historiája...* című kiadvány alapján. Ezen belül a kolozsvári mirákulumokról szóló könyv ismertetését, valamint az itt fellelhető csodateírások számbavételét tűztük ki feladatul.²⁸⁸

A kolozsvári könnyező kép mirákulumairól szóló könyv bevezetőjében a könyv szerzője a Kegyes Olvasóhoz szól. Hajdani időkre utalva felsorolja azokat a Mária-kegyképeket, amelyeket elődeink csodatevőként tartottak számon „Erdély Országában”: a gyulafehérvári, hunyadi, fogarasi, szebeni és kolozsvári csodatevő képekről tesz említést. Elmondása szerint miután Erdély lakói „új tudományokra hanyotlottak”, elhidegültek és nem tisztelték már ezeket, és ezért emléküik sem maradt volna fent, ha Eszterházi Pál herceg nem írja le őket. A kolozsvári szerző úgy látja, hogy a régi hit felvirágzása kezdődött ismét el, és ennek köszönhetően fordulnak az emberek újra a Szent Szűz tisztelete fele. A régi csodatevő képei helyére azonban egyetlen újat állított a Szent Szűz, és ennek a képnek a bőséges könnyhullatásával arra inti az embereket, hogy kész segíteni rajtuk, amennyiben Isten után mint Asszonyukat és Királynéjukat tisztelik. És mivel régen ezek a csodatevő képek nevet is kaptak, a szerző elmondása szerint ezt a képet a *Kolosvári Könyvező Szűznek* kell neveznünk. A továbbiakban a szerző „A' szent képekről való Oktatás”-sal folytatja, és kérdés–felelet formájában magyarázza a híveknek a helyes képtisztelet formáit.

Maga a könyv három részből áll, mindháromat alfejezetekre tagolja a szerző.

Az első részben a Mária-kultusz eredetéről, a könnyező kép történetéről olvasunk a vizsgálóbizottság munkájával bezárólag. Első soraival a szerző a magyarországi Mária-kultusz eredetéig nyúl vissza. Emlékeztet, arra hívja fel a figyelmet, hogy Magyarországot Szent István király ajánlotta Szűz Mária oltalmába: „Halálra jutván első Királyunk, Szent István, a' Magyar Koronát, birodalmi pálczát, és az egész Magyar nemzetet, az Egyházi és világi rendek előtt, sok köny hullatások között az Isten Annyának örökösön ajánlá; és viszontag az Isten Annyát Magyar Ország örökös Királynéjának és Patrónájának választá.”²⁸⁹ Ezt követően a kolozsvárit megelőző könnyezéseket említi: Tálban 1644-ban, Győrben 1697-ben, Pócson 1696-ban és Nagyszombatban 1708-ban könnyezett a Szűz Mária képe.²⁹⁰

A könnyezés, mint tudjuk, március 12-ig tartott, megszakításokkal, de olykor napokig folyamatosan észlelték. A könnyezés bőségét két apró történettel támasztja alá: az egyik

²⁸⁷ A fejezet az MTA Bolyai János Kutatói Ösztöndíja keretében készült.

²⁸⁸ *A' Kolosvári könnyező Szűznek historiája...* é.n.

²⁸⁹ *A' Kolosvári könnyező Szűznek historiája...* é. n. 12.

²⁹⁰ Uo. 12.

egy román parasztlányról szól, aki „keszkenyője ujjával”²⁹¹ törölgette a könnyeket, de azok helyében azonnal újak fakadtak, és azokat is törölgette, hogy ne maradjanak a képen. A másik történet azt mondja el, hogy a katonák között volt olyan, aki este a kép alá tiszta kendőt terített, és reggelre nedvességtől átitatva találta azt. A könnyezés valódiságát abban is megerősítve látja a szerző, hogy bár „azon egy matériára” volt festve a Krisztus és a Szűz arcképe, a Kisdéd képe nem könnyezett, csak a Máriáé. Itt visszatér a szerző a már korábban kiemelt részletre, mely szerint inkább a kép jobb szeme könnyezett, és arra hívja fel a figyelmet, hogy ez szerencsés jel a „böltsek ítélete” szerint, ami azt jelenti, hogy a Szent Szűz esedezik Fiánál annak érdekében, hogy az országra tódult csapások – mint háború, éhség, betegségek – során ne fogyjon el teljesen a nemzet. Ez lenne tehát a legfőbb oka a könnyezésnek.²⁹²

Amikor Kornis Zsigmond Szentbenedekre vitette a képet azon igyekezetében, hogy díszesebb és illendőbb helyre helyezhesse, az ünnepségen megjelentek erdélyi nemesek, lovas és gyalogos katonaság. Feltehetőleg mindenki a könnyezés folytatását várta, ám csak egyetlen csepp könny jelent meg a képen: „Ezen alkalmatossággal egy tsepp könnynél több nem láttatott a’ szent képen, azután pedig annyi sem.”²⁹³

A két inkvizítor, akik Szentmiklóstra érkeztek az esemény kivizsgálása céljából, megpróbálták meggyőzni Kornis Zsigmondot, hogy a képet Kolozsvárra vitesse. Elképzelhető, hogy a szűkszavú elbeszélés mögött konfliktusos helyzetek sora húzódik. A földesúr meg akarta szerezni magának a képet. Az egyházi kivizsgálók szorgalmazták a kép Kolozsvárra vitelét. A szentmiklósi parasztok szerették volna újra templomukban látni a képet. A helyzet megoldhatatlanságára utal a megoldás: egyik csoport sem diadalmaskodik, a képet bezárják, és az ügyben az esztergomi érsekhez fordulnak.

A szerző fontosnak tartja a könnyezés hitelességét megállapító eljárás leírását is. A két inkvizítor jegyzőkönyvben részletezte a meghallgatások eredményét.

A helyszín megválasztása részben a magyarázat lehet arra, hogy miért csupán 28 tanú vallomását jegyzik az inkvizítorok, hiszen a környék lakossága és az állomásozó katonák állítólag mind a kép csodájára jártak. Valószínűleg a szegényebb rétegeknek nem volt módjuk megközelítőleg 50 kilométert utazni ebből a célból.

Szerzőnk számára a történetek hitelessége különösen fontos, és számára ezt a tanúk magas száma és azok megbízhatósága alapozza meg, ugyanis a tanúk minden hitelre méltó férfiak. Közülük 11 személy neve mellett szerepel az, hogy nemes, találunk egy papot, egy kántort, egy bírót, egy katonát és egy szolgát, illetve 12 személy neve mellett nem szerepel egyéb információ, mint az életkora. Megjegyzendő az is, hogy az életkorok nagy valószínűséggel hozzávetőleges adatok, ugyanis a 28 adatból csupán négy esetben nem kerek az évszám, a többi esetben tízes vagy ötös számjegyben végződnek az adatok. Női tanút nem találunk a névsorban.²⁹⁴

²⁹¹ Uo. 17.

²⁹² Uo. 18–19.

²⁹³ Uo. 20.

²⁹⁴ Uo. 24–26.

Ugyancsak a dokumentum hitelességét bizonyítja a szerző számára az, hogy a jegyzőkönyvet a két plébános kézjeggyel és pecsétjével is ellátta. Végezetül a saját írásának hitelességét is erősíti azzal, hogy elmondja: könyve írásának pillanatában a kezében volt az inkvizítorok hiteles jegyzőkönyve.²⁹⁵

A könyv második része arról értekezik, hogy kik és milyen módon szerették volna megszerezni a csodatevő képet. Elsőként Kornis Zsigmondot említi, aki állítólag kijelentette, hogy fáradságot és költséget nem kímélve szeretné megszerezni a képet, ám miután ez nem volt lehetséges, a másolatát készítette el, és azt hozzáérintette az eredeti képhez.

Más leírásokban, más csodatevő képek esetében is találkozunk azzal az eljárással, hogy a különös tiszteletben álló képekről másolatot készítenek, és a másolat erejét azzal igyekeznek biztosítani, hogy a másolatot hozzáérintik az eredetihez. Tulajdonképpen az eredeti tárgy csodatevő erejének megsokszorozására irányuló gesztus ez. Részben a hasonlóságon (hasonló hasonlót szül, ezért készítik el a kép másolatait), részben az érintésen (a másolat érintése az eredetihez) alapuló mágia gondolatkörével van dolgunk ezekben az esetekben, amennyiben a másolatok tisztelői úgy vélik, hogy az érintés által az eredeti kép jótévő tulajdonságait is megkapja a másolat.²⁹⁶

A moldvai vajda is szerette volna megkapni a képet, miután az a kolozsvári jezsuitákhoz került, és erre a célra „ötezer oroszlanos tallérokat” ígért annak, aki akár erőszakkal megszerezné számára. Hogy ez mégsem történt meg, az annak tudható be, hogy „nem engedé az Isten Annya”, hogy az egyháztól elszakadt személy kezébe kerüljön a képe.²⁹⁷

A kép tisztelete meglehetősen nagy méreteket öltött. A tisztelet egyik formája a kép látogatása, az előtte történő ájtatossági megnyilvánulások voltak. A látogatók azonban nem elégedtek meg ennyivel: a képet, és nyilvánvalóan ezáltal a neki tulajdonított óvóvédő erőt magukkal szerették volna vinni otthonaikba. A szerző említi, hogy kezdetben képirók, azaz festők sokszorosították a képet, aztán a nép kérésére papírra nyomtatott mását is kezdték forgalmazni. Ehhez kisebb-nagyobb méretű réztáblákba metszették a képet és osztogatták a sokszorosított példányait. Így alakult ki a kép másolatait készítő képzőművészeti műhely és iskola Szentmiklóson.

Itt találkozunk újra azzal a Kuptsa Jánossal, aki annak idején a képet megvásárolta a festőjétől és a szentmiklósi templomnak ajándékozta. Kuptsa János ugyanis 1700-ban elment Kolozsvárra, megnézte a képet, és könnyhullatás közepette mondta volna, hogy ha a jószágát eladhatná, Kolozsvárra költözne, hogy ezt a képet tisztelhesse holtá napjáig.²⁹⁸

Az ifjúságot is megérintette a kép könnyezése, a szerző kiemeli, hogy számos nemesi sarj ennek a képnek a tiszteletére ajánlotta tanulását, mint Haller Gábor gróf 1713-ban,

---

²⁹⁵ Uo. 28.

²⁹⁶ Jordánszky Elek leírásában például: „Jankó József Pozsonyi Kalmár 1768-ban Május 16-dikán hozott magával Olaszországból egy a' Jótanátról nevetett Jenazzanói' eredetihez illetődött boldog Asszony festett képét.” (Jordánszky 1988: 8)

²⁹⁷ A' Kolozsvári könnyező Szűznek historiája... é. n. 32.

²⁹⁸ Uo. 39.

Csáki Zsigmond gróf 1723-ban, Kálnoki Ferenc gróf 1734-ben, és sokan mások, „alacsonyabb renden lévő” diákok.²⁹⁹

Végezetül Kornis Zsigmond gróf azon adományait sorolja fel, amelyeket a képpel kapcsolatban tett. Ezek elé egy rövid párbeszédese jelenetet is beszúr a szerző. Kornis Zsigmond beszélgetőtársa Bánffy György gróf, aki arra figyelmezteti őt, hogy a kastélyában tartott kegykép sokba kerül neki, hiszen maga látja vendégül a kép megcsodálására öszszesereglett nemeseket: „Sigmund, meg-szegényit téged az a kép.” Kornis Zsigmond válasza: „én pedig oly reménységbe vagyok, hogy azáltal gazdagít meg engem az Isten.”³⁰⁰ A szöveg írója siet rögtön leszögezni, hogy úgy is lett, és kiemeli, hogy nemsokára Kornis Erdély kancellárja, majd kormányzója lett. A könyv írója tehát szoros kapcsolatot lát a Kornis gróf adományai és politikai sikerei között. Azt is megtudjuk, hogy Kornis Zsigmond adományozta 1714-ben azt a száz tallérnál is többre becsült két aranyozott ezüst koronát, amivel a képen látható Máriát és a Gyermeket megkoronázták, hogy 1721-ben háromszáz forintot adományozott a kép díszítése céljából, majd 1724-ben ugyancsak ezüstrrel bevonatta a kép ráámájának külső szegélyét kétszáz forint értékben. Ezt követte a kép „külső megaranyozott trónusá”-nak elkészíttetése 1725-ben, végezetül 1729-ben, halála előtt két évvel a templomnak ezüst lámpást ajándékozott, amelyet a mennyezetről függesztettek fel, hogy a képet megvilágítsa, és nyolcszáz forintot adott melléje lámpaolajra. Ezzel kiérdemelte, mondja a szerző, hogy a családjának címerét a kép ráámájának jobb felére szegezzék föl „emlékezetnek okáért.”³⁰¹ Ez a történet is a kegykép erejének hitelességét kívánja példázni.

Kornis Zsigmond nem volt egyedül a korabeli arisztokraták között ezekkel az adományokkal. Mielőtt rátérne a csodás eseményekről szóló terjedelmes fejezetre, a szerző elidőz az ajándékozási gyakorlatnál, további példákkal illusztrálva azt. A rövid fejezetből megtudjuk, hogy a kép ezüst ráámáját Harasztosi Felvinczi Zsigmond készítette, és a képet üveglap („kristály tábla”) mögé helyeztette, hogy tisztán maradjon. Fontos kiemelni, hogy ő az egyetlen, akiről kiderül, hogy alapítványt is tett annak érdekében, hogy „minden nap elmondják a Loretomi Litániát a’ Könyvező Szűz előtt az Orgona mellett.”³⁰² A ráámát később mások aranyoztatták, drágakövekkel és gyöngyökkel díszítették. Felvinczi Klára asszony kétkezi munkája a drágakövekből és gyöngyökből készített két korona, valamint az öltözet, amivel a képet a korabeli szokásoknak megfelelően „felöltöztették”. Keleti igazgyöngyből készült drága övet és violaszínű selymet ajándékozott Csáky István gróf és felesége, Mikola Ágnes. Mások ezüstről készített szívet, ezüst tárgyakat, ékszereket ajándékoztak. Érdemes kiemelni azt is, hogy a leírás szerint Gyulaffi Zsófia grófnő tíz rubinttal díszített „függőt melly-is a’ Szent kép mellyén függ” – legalábbis a szerző idejében még így lehetett.³⁰³ Más képek esetében is ismerős a gyakorlat, miszerint a ké-

²⁹⁹ Uo. 40.

³⁰⁰ Uo. 43.

³⁰¹ Uo. 44–45.

³⁰² Uo. 47.

³⁰³ Uo. 49.

pekre aggatták az értékesebb ajándékokat a hívek, és a leírás alapján úgy tűnik, itt sem volt ez másképpen.³⁰⁴ A fejezet vége fele a szerző rátér a csodás gyógyulásokra, és az azok kapcsán felajánlott ajándékok felsorolására: egy főúri méltóság ezüst lábat ajándékozott, másvalaki ezüst szemeket, mert meggyógyult a szembetegségéből. Itt már nem az arisztokráciáról van csupán szó, egy asztalos is helyet kap, aki ezüst kezecskét ajánlott fel, miután megszűntek kezének fájdalmai. Végezetül nevek nélkül sorolja fel a szerző az ajándékozott tárgykészletet: gyűrűk, keresztek, ezüst képek, koronák drágakövekkel díszítve, miseruhák, ezüst poharak, edények.

Meg kell jegyeznünk, hogy a fenti adományozások időpontját nem közli a szerző, és a könyv következő, harmadik részében tételesen felsorolt csodás események, gyógyulások és az őket követő adományozások között sem bukkanunk a fenti adatokra.

A kegyképek kultuszával, a csodás gyógyulásokkal, ima-meghallgatásokkal eddig is foglalkozott a magyar szakirodalom. Felfigyeltek a kultushelyeken működő fogadalmi tárgyak adományozási szokására³⁰⁵, kitüntetett figyelmet kapott a mirákulumelbeszélések vizsgálata,³⁰⁶ valamint a kegyképek, a csodás események tágabb, történeti és kulturális kontextusa.³⁰⁷ A továbbiakban csupán a kolozsvári csodás események elbeszélésének bemutatására, az elbeszélések struktúrájának vizsgálatára fordítunk figyelmet.

A kolozsvári könnyező képről szóló könyv harmadik és egyben legterjedelmesebb fejezete a kép körül történt vagy a képhez kapcsolódó csodákat veszi számba: „Ebben a’ Részben esztendőről esztendőre meg magyaráztatnak a’ könyvező Szűznek tsudas jótéteményi, és az Híveknek hálá adásból néki bé-mutatott ajándéki.”³⁰⁸

A szerző a feltételezett keresztény olvasók közösségének szánta a könyvet. A szöveg minduntalan megszólítja az olvasót. Néhol kissé didaktikus módon egy-egy csodás történet után a Szentírásból vagy teológiai szerzőktől vett idézetekkel erősíti meg a történet tanulságát. De nemcsak a hívő katolikus olvasókra számít a szerző, hanem arra is készül, hogy könyve „sok ellenkező Atyafiak kezében fog akadni.” Ezeket a személyeket úgy jellemzi, hogy olyanok, „kik a nádba-is görtsöt keresnek.” Mivel ez a megjegyzés a szentképek tiszteletéről szóló „igaz Katolika tanítás” előtt hangzik el, kézenfekvő arra gondolnunk, hogy a protestáns felekezetekre céloz a szerző, akik nem fordulnak tisztelettel a szentek képei felé. Már az első csodás történetek között említi annak a lutheránus katonának az esetét, aki megmenekülve a fulladástól, visszatért a katolikus hithez.

A kötetben összesen 229 mirákulum leírása található. Az esemény évszáma minden esetben ismert. A történeteket időrendi sorrendben közli a szerző, az azonos évben regisztrált történetek esetében csak az első előtt jelzi az évszámot. A legkorábbi leírás 1699-ből származik, az utolsó 1818-ból.

³⁰⁴ Például az egerszalóki, kislalusi és sok más, ékszerekkel feldíszített Hodigitria.

³⁰⁵ Barna 2004.

³⁰⁶ Knapp 1986, Klaniczay 1999, 2004.

³⁰⁷ Barna 2001, Tüskés 1993, Bálint–Barna 1994, Limbacher 2004.

³⁰⁸ A’ Kolozsvári könyvező Szűznek historiája.... é. n. 55.

A csodás eseményben érintett személy nevét 172 esetben tüntették föl. A név nélkül szereplő történetek között hét olyan eset van, amikor a szerző arra hivatkozik, hogy az érintett maga kérte neve elhallgatását. Ami a nemek szerinti megoszlást illeti, 106 esetben nő, 79 esetben férfi és 36 esetben gyerek a csodás esemény szereplője, 17 esetben az érintett neme nem megállapítható (például *egy személy*, *egy úri személy* megnevezés szerepel), ezen esetek közé soroltuk a csoportokat érintő eseményeket (például *ifjúság*, *Kolozsvár polgárai* stb.) megnevezéseket is. Több esetben férj és feleség, vagy testvérek neve együtt szerepel egy-egy esemény leírásában.

Érdekes képet mutat az érintettek társadalmi megoszlása: 103 esetben nemesi, főnemesi származásúak az érintettek, 14 esetben katona, 6 esetben egyházi személy, 5 tisztviselő, 4 mesterember, illetve 2–2 kereskedő és orvos. Összesen 93 esetben nem találunk adatot az érintett társadalmi státusára vonatkozóan.

Ezeket az adatokat természetesen a megfelelő forráskritikával érdemes értelmezni, ugyanis nem jelentik azt, hogy a nemesi, főnemesi osztály tagjai a többi csoportnál sokkal aktívabb szerepet töltöttek be. Inkább arra kell gondolnunk, hogy számukra, illetve az egyházi tisztségviselők számára egyaránt különösen fontosnak bizonyult a csodás gyógyulások és a felajánlott ajándékok regisztrálása. Jelzi azt a szöveg írója is, hogy számos egyéb esetről van tudomása, de a rövidség kedvéért nem szól ezekről: „Vannak ebben az esztendőben a' könyvező Szüz Anyai kegyességének több tanú-bizonyági-is, a'kik tudni illik külömbféle jótéteményeket vévén tölle, drága ajándékok bé-mutatásával kedveskedtek néki, és azokkal bizonyították az ő Anyai kegyességét. De azokról a' rövidség bővebben szöllani nem hágy.”³⁰⁹

A csodákról szóló narratívákat többnyire egy személy, a könyv szerzője meséli el. Két esetben történik meg az, hogy az érintett maga írta le a vele történeteket, és ezt a könyv szerzője kiemelt betűtípussal idézi.

A vizsgált szövegek nem túl terjedelmes leírások. Néhol csak nagyon rövid közlésekkel találkozunk: „1811.dik esztendőben, Gáál Todor Kolosvari kereskedő, a' leg veszedelmesebb betegségből ki szabadulvan, fogadását telyesítette, bé-mutatván a' Boldogságos Szüznek az ő tsudálatos képe előtt nyolcz lot nehéz ezüst képet.”³¹⁰

Máskor ismerteti a szerző a csodás esemény szereplőjét, leírja a vészhelyzetet vagy betegséget, amitől szenved, esetleg hozzát teszi azt is, hogy az orvosok tehetetlenek voltak, és előadja a beteg csodás gyógyulását vagy az érintett megmenekülését. Ezt követi olykor a fogadalom teljesítésének specifikációja, illetve elmaradása esetén ennek következményei: „Hasonló történettel jára egy Méltóságos Asszonyág-is (kinék nevét el-hallgattyuk): Ez karjának türheterlen fájdalmit szenvedvén, igiré a' Szent Szüznek, hogy ha ezen keserves kinoktól meg mentené, ezüst kart függesztene az ő Sz. Képéhez, meg-menekedék minden fájdalmitól; de ígérété el-tunyállá mind addig valameddig ujra ugyan azon fájdalmak keményen nem gyötörnék. Észre vévén azért hibázását elso gongya vala, hogy a fogadott

³⁰⁹ Uo. 86.

³¹⁰ Uo. 172.

ezüst kart a' Szent Szűznek bémutná, és töredelmes szivel gyötrelminek enyhiteset kéré; a' mint meg-is nyeré.”³¹¹

Tüskés Gábor a mirákulumszövegeknek négy típusát különíti el. A *tudósítások* csak az események szűkszáví közlésére szorítkoznak, a *történetek* ezeknek kikerekítettebb változatai, ahol megjelennek az előzmények, a fogadalomtétel, a harmadik típusra, a *mirákulumnovellára* a történetek novellaszerű megformálása jellemző, és végül a negyedik típus a *mirákulumelbeszélés*, ahol az előzmények, a körülmények részletes bemutatása történik. A kolozsvári könyv szövegei szinte kivétel nélkül az első és a második típusba sorolhatók.

A csoda előzményeként szinte minden esetben tisztázzák a szövegek a vészhelyzetet vagy betegséget, amely okán az érintett a Szűz segítségét kérte, még akkor is, ha csak annyit tudnak a szenvedés okáról, hogy veszélyes betegség volt az. Alig néhány esetben mondja a szerző azt, hogy bizonytalan a felajánlás oka, de itt is siet hozzátenni, hogy valószínűleg valamilyen jótéteményről lehet szó. Mintegy a csoda hitelességét igazolandó olykor azt is részletezi az elbeszélés, hogy hány hete vagy akár éve szenved az érintett az adott betegségben, illetve, hogy mennyire gyorsan gyógyult fel az érintett: azonnal lábra állt, jobban lett, és pár nap alatt teljesen gyógyult stb. Az orvosi segítség hiábavalósága is ismert fordulata a szövegeknek.

A felajánlás szerepelhet a csodatétel előtt, amikor a szenvedő alany fogadalmat tesz annak reményében, hogy szenvedései megszűnnek, vagy a csodatétel után, a hálaadás gesztusaként. Knapp Éva jelzi a felajánlások és a kívánt segítség közötti kettős viszonyt, az egyik az általa „jogi”-nak nevezett eljárás, amely az adok–kapok viszonyra utal, a másik a hálaadó gesztus, amikor a segítség érkezése után történik a felajánlás.

A kolozsvári szövegek túlnyomó többsége az első csoportba tartozik, amikor a bajba jutott a Szűzhez fordul, segítségét kéri, fogadalmat tesz, és később ezt teljesíti. „Csedő Generális ö Nagysága, a' szemeinek nagy gyengeségét érezvén fogadást tett a' B. Szűz Képihez, meg-gyógyult. Ezüst szem Képet mutatott be.”³¹²

Elenyésző számban fordulnak elő azon esetek, amikor a jótéteményt látszólag nem előzte meg fogadalom, mint abban az 1768-ban regisztrált történetben, amikor a gyermek a képhez érintése után gyógyult meg: „Nemzetes Egermillerné Aszszony gyermekét egészszen fel-fut dagatton hozá Kolosvárra, a' ki minek-utánna a' B. Szűznek tsudálatos képéhez illetett, azon estve azonnal meg-gyógyult.”³¹³

Végezetül a felajánlásokról is érdemes szólnunk. A 229 mirákulum leírása közben 132 esetben említik azt, hogy tárgyi ajándékot ajánlottak fel az érintettek a Szűznek. Ezek közül a legelterjedtebbek az ezüst tárgyak voltak, összesen 99 történet említ ezüst tárgyat, 4 esetben arany tárgyat ajándékoznak, 6 esetben pénzt ajánlanak fel, és csak egyetlen esetben olvasunk gyertyák ajándékozásáról. Előfordul, hogy csak mint ajándék jelenik meg az adomány, minden további specifikáció nélkül. A nem tárgyi jellegű adományok

³¹¹ Uo. 107.

³¹² 1775-ben regisztrált esemény, uo. 163.

³¹³ Uo. 154.

között megjelenik a zarándoklat (13 eset), a szentségek elé járulás (3 eset), mise (1 eset). Különösen értékesnek tartja a szerző a nők saját kezű munkáját, fel is hívja rá a figyelmet párszor.

Egy értékes bejegyzés arra a kérdésünkre ad részleges választ, hogy vajon mi történetett ezzel a nagyszámú tárgyegyüttessel, hova kerülhettek, hol találhatóak ma. Nos, a bejegyzés szerint II. József parancsára 1786-ban összeírták az arany és ezüst adományokat, a császári pénzverő házba vitték, és ott 4229 forint és 44 x (?) értékűre becsülték a készletet. Minden arany és ezüst tárgyat beolvasztottak, és pénzre fordították. A pénzösszeg kamatjáról szóló megjegyzés nem elég világos, feltételezhető, hogy a kamatot utalták ki a templom számára. A szerző elmondja, hogy a hívek ezt az eljárást megütközve vették tudomásul, és vonakodtak a további adakozástól. Az adakozások azonban tovább folytatódtak, ezt a további bejegyzések is tanúsítják.

Mint láttuk, a kolozsvári könnyező Szűz képe körüli csodás eseményeket bemutató szöveg igazi kincsesbánya azok számára, akik a kegyképek és a körülöttük kialakult tiszteleti formák, szakrális gyakorlatok iránt érdeklődnek.

Kulcsszavak

mirákulum, mirákulumelbeszélés, miákulumnovella, könnyező kép, kultusz, képtisztelet, csodák, csodás gyógyulás, adományok, felajánlás, ajándékozási gyakorlat, tárgyegyüttes

Szakirodalom

***

é. n. *A' Kolozsvári könyvező Szűznek historiája. Irattatott az ott lévő JÉZUS Társaság-béli Szerzetesek által Most pedig Azon szentséges Szűz tiszteletinek gyarapodására, és Ájtatosinak lelki vigasztalásokra megszaporitván újra Nyomtattatott.* Kolosvárt

BÁLINT Sándor – BARNA Gábor

1994 *Búcsújáró magyarok.* Szent István Társulat, Budapest

BARNA Gábor

2001 *Búcsújárók.* Lucidus Kiadó, Budapest

2004 „Mária megsegített.” Ima meghallgatások és csodás gyógyulások kegyhelyeken. A máriaradnai fogadalmi tárgyak kutatásának néhány tanulsága. In: PÓCS Éva (szerk.): *Áldás és átok, csoda és boszorkányság. Vallástnológiai fogalmak tudományos közeli megközelítésben.* Balassi Kiadó, Budapest, 80–93.

JORDÁNSZKY Elek

1988 *Magyar országban, s' az ahoz tartozó részekben levő Boldogságos Szűz Mária kegyelem' képeinek rövid leírása.* Faksimile kiadás. Az utószót Tüskés Gábor és Knapp Éva írta. Akadémiai Kiadó, Budapest

KLANICZAY Gábor

1999 A rontás- és gyógyításelbeszélések struktúrája: maleficum és csoda. In: BENEDEK Katalin – CSONKA-TAKÁCS Eszter (szerk.): *Démonikus és szakrális világok határán. Mentalitástörténeti tanulmányok Pócs Éva 60. születésnapjára*. MTA Néprajzi Kutatóintézet, Budapest, 103–120.

2004 *A csoda struktúrája*. In: PÓCS Éva (szerk.): *Áldás és átok, csoda és boszorkányság. Vallásethnológiai fogalmak tudományos megközelítésben*. Balassi Kiadó, Budapest, 67–79.

KNAPP Éva

1986 Remete Szent Pál csodái. A budaszentlőrinci ereklyéhez kapcsolódó mirákulum-följegyzések elemzése. In: TÜSKÉS Gábor (szerk.): *„Mert ezt Isten hagyta...” Tanulmányok a népi vallásosság köréből*. Magvető Kiadó, Budapest, 117–188.

LIMBACHER Gábor

2004 A csoda hagyományozódása egy öltöztetős Mária-szobor esetében. In: PÓCS Éva (szerk.): *Áldás és átok, csoda és boszorkányság. Vallásethnológiai fogalmak tudományos megközelítésben*. Balassi Kiadó, Budapest, 94–118.

TÜSKÉS Gábor

1993 *Búcsújárás a barokk kori Magyarországon a mirákulumirodalom tükrében*. Akadémiai Kiadó, Budapest